

معرفی گونه *Rottboellia cochinchinensis* به عنوان علف هرزی جدید برای ایران

دریافت: ۱۳۹۲/۶/۳۰ / پذیرش: ۱۳۹۲/۷/۲۹

مهري دیناروند: محقق مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، اهواز و دانشجوی دکترای اکولوژی گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد، صندوق پستی ۶۱۳۳۵۳۳۴۱ (mdinarvand2003@yahoo.com)

مسعود آل بخیت: کارشناس گیاه پزشکی شرکت کشت و صنعت هفت تپه خوزستان، صندوق پستی ۶۴۷۳۱۶۳۲۴۱

در راستای طرح جمع آوری فلور استان خوزستان و شناسایی نمونه های گیاهی هر بار یوم مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، برای نخستین بار نمونه علف هرز *Rottboellia cochinchinensis* (Loureiro) Clayton متعلق به تیره گندمیان (*Poaceae*) از حاشیه مزارع نیشکر در منطقه هفت تپه از توابع شوش دانیال جمع آوری و معرفی می گردد:

- شرح خصوصیات گیاه شناسی

گیاهی علفی یکساله، به ارتفاع ۵۰ تا ۱۵۰ سانتی متر، با انشعابات پایه ای و بالایی، ساقه گاه با کرک های غده ای زیر. برگ ها خطی پهن، با پهنکی به پهنای ۱ و طول ۱۵ تا ۳۰ سانتی متر، نوک تیز، با رگبرگ میانی سفید برجسته، با کرک های غده ای زیر بویژه در سطح پشتی؛ غلاف برگ ساقه را محصور کرده؛ لیگول با کرک های زبر غده ای و لبه ای غشایی به طول ۲ میلی متر. سنبله به طول ۷ تا ۸ سانتی متر، محور سنبلک ها به طول ۵ میلی متر با رگ های سبز، سنبلک ها بدون پایه، سبز رنگ پریده؛ پوشه بالایی ۱۰ سانتی متر، با مژه هایی زبر و دو شاخه در راس، پوشه پایینی ۵ تا ۶ سانتی متر، رنگ پریده مایل به سفید، تخم مرغی با رگ های مشخص؛ پوشینک ها ۴ تا ۵ میلی متر. پرچم ۳ تایی و به طول ۱/۵ میلی متر. کلاله پر مانند به طول ۲ میلی متر، قهوه ای (شکل ۱).

نمونه بررسی شده: خوزستان، شوش دانیال، منطقه هفت تپه، ۱۵۰ متر، دیناروند و آل بخیت (۸۹۵۹)، علف هرز حاشیه مزارع نیشکر. نمونه هر بار یومی در مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان نگهداری می شود.

گونه فوق بومی نواحی گرمسیری آسیا، آفریقا و آمریکا بوده و علاوه بر نیشکر، علف هرز مزارع ذرت و سویا نیز می باشد (Oyewole & Oyewole 2012). یک گونه این جنس به نام *Rottboellia exaltata* L.f. از پاکستان و تایوان گزارش شده است (Nasir & Ali 1972). در فلور چین نیز دو گونه به اسامی *R. cochinchinensis* (Loureiro) Clayton و *R. laevispica* Keng گزارش گردیده است (Tong Zhou 2006).

مشاهدات محلی نشان داده که این گیاه در منطقه به صورت مهاجم بوده و یک علف هرز جدی به شمار می آید به نحوی که در مراحل اولیه رشد و پیش از گل دهی شباهت زیادی با نهال های نیشکر دارد. لذا، توسط کشاورزان قابل تشخیص و ریشه کنی نبوده و در مراحل بعدی به دلیل پنجه زنی قوی و داشتن کرک های گزنده به سختی قابل برداشت است. سموم معمول نیز مانند سنکور و آترازین برای مبارزه شیمیایی با این گونه کارا نبوده به همین دلیل طی سالهای اخیر منطقه را اشغال کرده است.

***Rottboellia cochinchinensis*, a new weed for Iran**

Received: 21.09.2013/ Accepted: 21.10.2013

Mehri Dinarvand: Researcher, Research Center of Agriculture & Natural Resources of Khuzestan, Ahvaz, P.O. Box 613353341, Iran, and PhD Student of Ferdowsi University, Mashhad, Iran (mdinarvand2003@yahoo.com)

Masoud Ale-Bakhit: Researcher, Sugarcane Company of Haft-Tapeh, Khuzestan, P.O. Box 6473163241, Iran

Summary

During plant collecting for a herbarium in Khuzestan province (Iran), the weed species *Rottboellia cochinchinensis* (Loureiro) Clayton from family *Poaceae* was collected. In this paper, the species is reported for the first time from Iran (Fig. 1). Specimen examined: Iran, Khuzestan province, Shoush Danyal, Haft-Tapeh, 150 m, Dinarvand & Ale-Bakhit (8959) (Research Center of Agriculture & Natural Resources of Khuzestan Herbarium, Ahvaz, Iran).

***Rottboellia cochinchinensis* (Loureiro) Clayton**

Syn.: *Stegosia cochinchinensis* Loureiro, Fl. Cochinch. 51. 1790; *Rottboellia exaltata* Linnaeus f. (1781), not (Linnaeus) Linnaeus f. (1779).

Annual herb, branched from the base and upper part, 50–150 cm high, stems with tuberculate hispid hairs. Leaves broadly linear, 1 cm wide and 15–30 cm long; acute to acuminate; with a prominent white midrib, tuberculate hispid hairs specially on the lower surface;

leaf sheaths connate-perfoliate; ligule with tuberculate hispid hairs and a membrane, 2 mm. Spike 7–8 cm long; rachis between spikelets 5 mm with numerous green nerved. Spikelets sessile, pale green; upper glume 10 mm long, hispid ciliate and bifid at the apex; lower glume 5–6 mm long, pale to white, ovate and nerved; lemma 4–5 mm long. Anthers three, 1.5 mm long. Stigma plumose, 2 mm long, dark brown.

شکل ۱- نمای کلی از گونه *Rottboellia cochinchinensis* (برگرفته از فلور چین).

Fig. 1. Plant habit: *Rottboellia cochinchinensis* (Ref.: Flora of China).

References

- Nasir, E. & Ali, S.A. 1972. Flora of West Pakistan, *Poaceae (Gramineae)*, Vol. 143, pp. 348, Karachi & Islam Abad.
- Tong Zhou, M. 2006. Flora of China, *Poaceae*. Vol. 22, pp. 644–645. Flora of China.
- Oyewole, C.I., Ibikunle, B.A.O. & Oyewole, A.N. 2012. Response of corn weed: *Rottboellia cochinchinensis*, seed to water imbibitions and varying population density. *International Journal of Agriculture and Rural Development* 15(2): 61–67.